

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय
माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.
फैसला

०७०-CR-०२१९

मुद्दा: भ्रष्टाचार (नक्कली प्रमाणपत्र) ।

जिल्ला अर्घाखाँची, ढिकुरा गाउँ विकास समिति वडा नं. २ गहते स्थायी
ठेगाना भै हाल ऐ. जिल्ला सन्धिखर्क गाउँ विकास समिति वडा नं. ६
हटारीनेटामा बस्ने हरिप्रसाद दमासे.....१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण वहादुर दाहालको प्रतिवेदनले नेपाल
सरकार.....१

प्रत्यर्थी
वादी

फैसला गर्ने अदालत: विशेष अदालत काठमाडौं

अध्यक्ष माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे

सदस्य माननीय न्यायाधीश श्री मोहनरमण भट्टराई

सदस्य माननीय न्यायाधीश श्री भूपेन्द्रप्रसाद राई

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम यस अदालतमा दायर
हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको तथ्य एवं ठहर यस प्रकार छ:-

खानेपानी तथा ढल निकास विभागको मिति २०५८।५।१२ को निर्णयबाट
ना.सु. पदमा बढुवा भै हाल जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीमा कार्यरत हरिप्रसाद
दमासेले भारतबाट आइ.ए. को नक्कली प्रमाणपत्र पेश गरी बढुवा भएकोले हदै
सम्मको कारवाही गरीपाउँ भन्ने उजुरी निवेदन गो.द.नं. २१८ मिति
२०६६।४।१९ मा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा दर्ता भै निज हरिप्रसाद

दमासेले माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेश क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीबाट अनुक्रमांक ३११०८९४ बाट सन् १९९५ मा इण्टरमिडियट परीक्षा उत्तिर्ण गरी प्राप्त गरेका प्रमाणपत्रहरु ठीक हुन् होइनन् भन्ने सम्बन्धमा उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमी भक्तपुर मार्फत सम्बन्धित माध्यमिक शिक्षा परिषद्, वाराणसी, उत्तर प्रदेशमा प्रमाणीकरणका लागि पठाईएकोमा त्यहाँबाट परीक्षा इण्टरमिडियट, वर्ष सन् १९९५, अनुक्रमांक ३११०८९४ “क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी में अनुदानित नहीं है” भनी लेखिआएको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरको प.सं. ०६७/६८, च.नं. ३३९८ मिति २०६८।१।२६ को पत्रसाथ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा पठाएको देखिएको ।

“म हाल जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीमा नायव सुब्बा पदमा कार्यरत छु । म २०३८ बैशाख २ गते टाईपिष्ट मुखिया पदमा अस्थायी सेवा प्रवेश गरी लोक सेवा आयोग अन्चल कार्यालय, बुटवलको सिफारिसमा २०४०।११।३ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीको मुखिया पदमा स्थायी नियुक्ति लिएको हो । त्यसपछि २०४३।१२।२६ मा खरिदार पदमा बढुवा भएको हो । साथै २०५५।९।२६ मा नायव सुब्बा पदमा बढुवा भएकोमा पुनरावेदन अदालत बुटवलमा पुनरावेदन परी बढुवा नियुक्ति संसोधन भएकोले मैले उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको लागि सर्वोच्च अदालत समक्ष रिट निवेदन दिई सर्वोच्च अदालतको फैसला अनुसार मिति २०५८।५।१२ गते नायव सुब्बा पदमा बढुवा नियुक्ति लिएको हो । २०५४ सालको बढुवा विज्ञापन अनुसार नायव सुब्बा पदमा बढुवा हुन एस.एल.सी. उत्तिर्ण गरेको भए पनि हुन्थ्यो नम्बर कलेक्सनका लागि आई.ए. उत्तिर्ण गरेको प्रमाण पेश गरेमा राम्रो हुने हुँदा आई.ए.को प्रमाण पत्र बढुवा समितिमा पेश गरेको हो । एस.एल.सी. पास २०३९ सालमा जनज्योति मा.वि. हाल उच्च मा.वि. चुनावेसी अर्घाखाँची जिल्लाबाट उत्तिर्ण गरेको र आई.ए. सन् १९९५ सालमा भारतको माध्यामिक शिक्षा परिषद उत्तर प्रदेशको बोर्डबाट प्राइभेट परीक्षा दिई राजकीय क्यान्स कलेज वाराणसी केन्द्रबाट उत्तिर्ण गरेको । २०३९ सालमा एस.एल.सी. रेगुलर अध्ययन गरेर पास गरेको । सन् १९९५ मा आई.ए. प्राइभेट रूपमा अध्ययन गरेर कार्यालयबाट २०५२ सालको चैत्र २ २०५३ को बैशाख महिनामा डेढ महिना विदा स्वीकृत गराई परीक्षामा सम्मिलित भै प्राप्त गरेको हो । परीक्षा फाराम मैले आफैले नियमानुसार लाग्ने दस्तुर बुझाई भरेको थिएँ । रसिद

दिएको थियो सो समेत जली नष्ट भएकोले रकम याद भएन । मैले भारतको बाराणसीबाट परीक्षा दिएको थिएँ । परिक्षामा गुल्मी, प्यूठान, कपिलवस्तु, अर्घाखाँची र रुपन्देही जिल्लाबाट गएका परिक्षार्थी मिलाई एक बेन्चमा २ जनाका दरले एउटा कोठामा २२।२४ जना परिक्षार्थी राखिएको थियो । नेपालको कपिलवस्तु जिल्लाको कृष्णनगर नाका हुँदै भारतको गोरखपुर सम्म बसमा, गोरखपुरबाट रेलमा बनारसको केन्टस्टेसनमा त्याहाँबाट मन्दागिनी हुँदै दुग्ध विनायक गै नेपालीका डेरामा मिलेर बसेको थिएँ । मैले परीक्षा दिँदा प्राप्त गरेको प्रवेशपत्र बहुवाको फायल पेश गर्दा सक्कलै बहुवा समितिको सचिवालय जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीमा पेश गरेको थिएँ । माओवादीबाट जिल्ला सदरमुकाम सन्धीखर्क आक्रमण हुँदा जली नष्ट भएको छ । कार्यरत कार्यालय मार्फत आयोगमा पेश हुन आएका नोटरी पब्लिकबाट प्रमाणित भएका शैक्षिक प्रमाणपत्रका प्रतिलिपिहरु मेरै हुन । उक्त प्रमाणपत्रहरुमा सनाखत गरिदिउँ । मेरो शैक्षिक योग्यताको सक्कल प्रमाणपत्रहरु शसस्त्र द्वन्दको समयमा जली नष्ट भएकोले आयोगमा पेश गर्न सकिन आवश्यक परे प्रतिलिपि ल्याउने छु । मेरो शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्रको प्रयोगको सम्बन्धमा मैले खुला तथा बहुवा प्रयोजनका लागि पेश गरेको व्यहोरा अनुरोध छ । उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमि भक्तपुरको प.सं. ०६७/६८, च.नं. ३३९८ मिति २०६८।१।२६ को पत्र सहित कार्यालय अपर सचिव माध्यमिक शिक्षा परिषद् उत्तर प्रदेश क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, भारतको पत्रांक मा.शि.प./क्षे.का.वा./इण्टर/अभिलेख/सत्यापन ५८०३ दिनांक ३१ मार्च २०११ को पत्रसाथ आयोगमा प्रमाणीकरण भै आएको पत्र सहितको विवरणमा निर्दिष्ट फाराममा बाबु, वाजे, परिक्षा केन्द्र, परिक्षार्थीले पाएको प्राप्तांक उल्लेख गरी नभरिएको केवल अनुक्रमांक र वर्ष मात्र उल्लेख भएको, सो पत्रमा अन्यको नाम, थर, अनुक्रमांक र वर्ष समेत उल्लेख भएको छ । कानूनले निर्दिष्ट गरेका फाराममा पूरा विवरण भरी नआएकोले पुनः शैक्षिक प्रमाण पत्र प्रमाणीकरण गरीपाउँ । कार्यालय अपर सचिव माध्यमिक शिक्षा परिषद् उत्तर प्रदेश क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी बोर्डबाट प्राप्त पत्रमा “क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी में अनुदानित नहीं है” भनी लेखिआएको छ । प्रमाणीकरण विवरणहरुमा सनाखत गरिदिएको छु । सम्बन्धित बोर्डबाट लेखि आएको प्रमाणीकरण विवरणमा कानूनले निर्दिष्ट गरेको फाराम अनुसार मेरो नाम समेत उल्लेख नहुँदा सो प्रमाणीकरण फाराम ठीक भएन । पुनः प्रमाणीकरण गराई पाउन बिनम्र अनुरोध गर्दछु । कानूनले दोषी

ठहरिए ऐन कानूनले हुने सजाय स्वीकार्न तयार छु भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेले अनुसन्धान तहकिकातको सिलसिलामा गरेको बयान ।

जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीका नायव सुब्बा हरिप्रसाद दमासेले माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेश वाराणसी, भारतबाट अनुक्रमांक ३११०८९४ बाट सन् १९९५ मा इण्टरमीडियट परीक्षा उत्तिर्ण गरेको भनिएका शैक्षिक प्रमाणपत्रहरु आयोगबाट उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुर मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेश वाराणसीमा प्रमाणीकरणको लागि पठाउँदा परीक्षा इण्टरमिडियट, वर्ष १९९५, अनुक्रमांक ३११०८९४ “क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी में अनुदानित नहीं है” भनी लेखिआएको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरको प.सं. ०६७/६८, च.नं. ३३९८ मिति २०६८।१।२६ को पत्रसाथ आयोगमा प्राप्त हुन आएबाट निजको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र झुट्टा देखिन आयो । बयानको सन्दर्भमा निजले पुनः प्रमाणिकरण गरीपाउँ भनी अनुरोध गरेकोले यस आयोगको च.नं.३६०/शै.प्र./०६८।६९ मिति ०६८।७।६ मा उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, सानोठिमीलाई लेखि पठाएकोमा माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसीको पत्रांक-मा.शि.प./क्षे.का.वा/इन्टर/अभिलेख/सत्यापन ८५७३ वाराणसीको दिनांक १५/११/२०११ को पत्रसाथ संलग्न विवरण अनुसार निज हरिप्रसाद दमासेको सन् १९९५ मा क्र.सं. ३११०८९४ लाई “क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी मे अनुदानित नहीं है” भनी पुनः उल्लेख भै आएको व्यहोराको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरको च.नं.१२४ मिति २०६८।८।१९ को पत्रद्वारा आयोगमा प्राप्त भएको अवस्था रहेको छ । यसैगरी निजले माध्यमिक शिक्षा परिषद, वाराणसीबाट प्रमाणीकरण हेरी प्रमाणपत्रमा सनाखत समेत गरि दिएको र उक्त प्रमाणको प्रयोग गरी बढुवा समेत पाएको देखिन्छ । अतः निज हरिप्रसाद दमासे जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीमा कार्यरत भै लाभ तथा सुविधा लिने उद्देश्यले झुट्टा शैक्षिक प्रमाणपत्र पेश गरी नायव सुब्बा पदमा बढुवा समेत भैसकेको हुँदा निजले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ (१) अनुसारको कसूर गरेको देखिँदा निजलाई साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२, २९ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ (१) बमोजिम सजाय गरीपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको आरोपपत्र ।

यस अदालतको मिति २०६८।१२।७ को आदेशानुसार प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेका नाममा समाव्हान जारी, तामेल भएकोमा प्रतिवादी निवेदन साथ यस अदालतमा म्याद भित्र हाजिर भै मैले मुखिया पदमा एस.एल.सी. टेष्टको सर्टिफिकेटबाट र खरिदार पदमा एस.एल.सी.को मार्कसीट राखी र ना.सु. पदमा मिति २०५५।९।२६ मा बढुवा हुँदा सो को लागी आई.ए.को सर्टिफिकेट पेश गरेको हो । मैले इ.स. १९९४ मा राजकीय क्वीन्स कलेज वाराणसीबाट प्राइभेट रुपमा फाराम भरी आई.ए. को परीक्षामा सम्मिलित हुन अफिसबाट बिदा लिई सो परीक्षामा सम्मिलित भै इ.स. १९९५ मा परीक्षा उत्तिर्ण गरी माध्यमिक शिक्षा परिषद उत्तरप्रदेशबाट मैले आफ्नो सक्कली प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको हुँ । मेरो उक्त प्रमाणपत्र सक्कली हो, नक्कली होइन । मैले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा निवेदनसाथ पेश गरेको सर्टिफिकेट सिधै सोही निकायबाट पुनः प्रमाणीकरण गरीपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेको विशेष अदालतमा भएको बयान ।

पछि प्रमाण बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाललाई विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७ को (घ) र (च) बमोजिम प्रतिवादीले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा राखेको नगद धरौट रु.२३,२५०।-लाई नै प्रस्तुत मुद्दामा पुर्पक्षको लागि धरौट कायम गरी प्रतिवादीलाई तारेखमा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्ने गरी अ.व. १२४ग नं. बमोजिम यो आदेश पर्चा गरी दिएको छ । उक्त धरौटी रकम यस अदालतमा झिकाई धरौटी खातामा आम्दानी बाँध्नु भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६८।१२।२३ को आदेश ।

प्रतिवादीले प्रमाण स्वरूप निवेदनसाथ मिति २०६९।४।२८ मा पेश गरेको माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसीको पत्रांक- मा.शि.प./ क्षेत्र.का.वा/ इन्टर/ अभिलेख/ सत्यापन ३५९० दिनांक ०४/०७/१२ को निजले प्रथम श्रेणीमा उत्तिर्ण गरेको देखिने सत्यापन पत्रको प्रतिलिपि मिसिल सामेल रहेको ।

आरोपपत्रसाथ पेश भएको उत्तरप्रदेश माध्यमिक शिक्षा परिषद् क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीको पत्रांक ५८०३, दिनांक ३१-११-०११ र पत्रांक-८५७३, दिनांक - १५-११-०११ को सत्यापन सम्बन्धी पत्रहरुबाट वर्ष सन् १९९५ अनुक्रमाङ्क- ३११०८९४ “क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी में अनुदानित नहीं हैं” भनी उल्लेख भै आएको व्यहोरा र प्रतिवादीले आज यस अदालतमा निवेदन साथ पेश गरेको सोही उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीको पत्रांक नि.३५९० दिनांक

४-७-२०१२ को पत्रमा परीक्षार्थीका नाम हरिप्रसाद दमासे, अनुक्रमाङ्क ३११०८९४, पिताको नाम शालिकराम दमासे, परीक्षा इन्टर, वर्ष १९९५ में कुल प्राप्ताङ्क ३२०/५००, परीक्षाफल First, उल्लेख भै उपयुक्त विवरण कार्यालय के अभिलेखमें अंकित है इसके पूर्व में कार्यालयद्वारा भेजे गए पत्रांक संख्या ८५७३, दिनांक १५-११-०११ लिपकीय त्रुटिपूर्णवश त्रुटिपूर्ण हो गया था । पत्रांक ३५९० सत्य सत्यापित आवश्यक कारवाही हेतु प्रेषित भन्ने व्यहोरा उल्लेख भै आएको देखिंदा सो विवरण मध्ये कुन सत्य हो जो जहाँ बुझ्नु पर्ने हो बुझी यकिन जवाफ पठाउनु भनी तीन वटै पत्रको प्रतिलिपि समेत साथै राखी उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी भक्तपुरलाई लेखी पठाई जवाफ प्राप्त भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०६९।४।२८ को आदेश ।

माध्यमिक शिक्षा परिषद्, उत्तरप्रदेश, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसीको पत्रांक १०,००० दिनांक ०१/१/२०१३ को प्रमाणीकरण विवरणको बोर्ड अभिलेख सत्यापन महलमा निज प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेका सम्बन्धमा “यह अनुक्रमांक माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीके जनपद वाराणसी में अनुदानित नहीं हैं” भन्ने उल्लेख भएको पत्रको प्रतिलिपि समेत उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी, भक्तपुरको च.नं.आ.१६७ मिति २०६९।१०।१९ को पत्र साथ प्राप्त भै मिसिल सामेल रहेको ।

बिपक्षी वादीले विवादमा ल्याएको मेरो शैक्षिक प्रमाणपत्रहरु नक्कली होइन् भन्ने व्यहोरा सम्बन्धमा मैले प्रमाणपत्र तहको परीक्षामा प्राइभेट रुपमा माध्यमिक शिक्षा परिषद् क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीबाट १९९५ मा पास गरेको थिएँ । उक्त परीक्षा मैले उत्तिर्ण गरेको प्रमाणपत्र उक्त कार्यालयबाट उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमी भक्तपुरमा पठाएको र सो प्रमाणपत्र इन्टरनेटमा पनि रहेको र निवेदक आफैं उक्त कार्यालयमा गै प्रतिलिपि माग गर्दा सन् २७।४।२०१३ मा मलाई उपलब्ध गराएको प्रमाणपत्रबाट म उत्तिर्ण रहेको प्रष्ट हुँदा उक्त प्रमाणपत्र प्रमाण लगाई सो सम्बन्धमा सम्मानित अदालतवाटै उच्चमाध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमी र सम्बन्धित निकायलाई समेत बुझी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीको निवेदन समेत दर्ता भै मिसिल सामेल रहेको ।

प्रतिवादीले पेश गरेको भारतबाट इण्टरमिडियट परीक्षा उत्तिर्ण लब्धांकपत्र नक्कली भएको सिद्ध भएकोले निजलाई साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा

१२ र २९ तथा हाल प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) बमोजिम सजाय गरीपाउँ भन्ने व्यहोराको आरोपपत्र पेश भएको देखिन्छ ।

प्रतिवादीले आरोपित कसूर गरेको हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा, खानेपानी तथा ढल निकास विभागको मिति २०५८।५।१२ को निर्णयबाट ना.सु. पदमा बढुवा भै हाल जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीमा कार्यरत हरिप्रसाद दमासेले भारतबाट आइ.ए. को नक्कली प्रमाण पत्र पेश गरी बढुवा भएकोले हदै सम्मको कारवाही गरीपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा परेको उजूरी पश्चात निज हरिप्रसाद दमासेको इण्टरमिडियट तहको वर्ष १९९५, अनुक्रमांक ३११०८९४ को माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय, बाराणसी भारतको शैक्षिक प्रमाणपत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, भक्तपुर सानोठिमी मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद् उत्तर प्रदेश, बाराणसी भारतमा प्रमाणीकरणका लागि लेखी पठाउँदा निज हरिप्रसाद दमासेको सम्बन्धमा परीक्षा इण्टरमिडियट, वर्ष सन् १९९५, अनुक्रमांक ३११०८९४ “क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी में अनुदानित नहीं है” भनी लेखी आएको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरको प.सं. ०६७/६८, च.नं. ३३९८ मिति २०६८।१।२६ को पत्रसाथ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा पठाएको मिसिलबाट देखिन्छ ।

प्रतिवादीले अनुसन्धानको क्रममा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा र यस अदालतमा गरेको बयानमा आरोपित कसूरमा इन्कार रही मैले इ.स. १९९४ मा राजकीय क्वीन्स कलेज वाणारसीबाट प्राइभेट रूपमा फाराम भरी आई.ए. को परीक्षामा सम्मिलित हुन अफिसबाट बिदा लिई सो परीक्षामा सम्मिलित भै इ.स. १९९५ मा परीक्षा उत्तिर्ण गरी माध्यमिक शिक्षा परिषद उत्तरप्रदेशबाट मैले आफ्नो सक्कली प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको हुँ । मेरो उक्त प्रमाणपत्र सक्कली हो, नक्कली होइन । मैले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा निवेदनसाथ पेश गरेको सर्टिफिकेट सिधै सम्बन्धित निकायबाट पुनः प्रमाणीकरण गरी पाउँ भनी बयान गरेको देखिन्छ । यस अदालतको आदेशानुसार प्रतिवादीको विवादित शैक्षिक प्रमाणपत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी, भक्तपुर मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तरप्रदेश, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसीमा पुनः प्रमाणीकरणको लागि पठाईएकोमा सो परिषदको पत्रांक सत्यापन १०,००० दिनांक ०१/१/२०१३ को प्रमाणीकरण विवरणको बोर्ड अभिलेख सत्यापन महलमा निज प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेका सम्बन्धमा “यह अनुक्रमांक

माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीके जनपद वाराणसी में अनुदानित नही हैं” भन्ने उल्लेख भएको पत्रको प्रतिलिपि समेत उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी, भक्तपुरको च.नं.आ.१६७ मिति २०६९।१०।१९ को पत्र साथ प्राप्त भै मिसिल सामेल रहेको देखिन्छ ।

म निवेदक आफैं उक्त कार्यालयमा गै प्रतिलिपि माग गर्दा सन् २७।४।२०१३ मा मलाई उपलब्ध गराएको प्रमाणपत्रबाट म उत्तिर्ण रहेको प्रष्ट हुँदा उक्त प्रमाणपत्र प्रमाण लगाई सो सम्बन्धमा सम्मानित अदालतबाटै उच्चमाध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमी र सम्बन्धित निकायलाई समेत बुझी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीले निवेदन पेश गरेको र सो सम्बन्धमा प्रतिवादीका कानून व्यवसायीबाट बहसको सिलसिलामा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकार प्रत्यर्थी प्रतिवादी शिवहरी पौडेल भएको सम्मत २०६२ सालको फौ.पु.नं.३३२८ को भ्रष्टाचार मुद्दामा सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६६।११।१४ मा भएको फैसलाको प्रतिलिपि र पुनरावेदक वादी नेपाल सरकार प्रत्यर्थी प्रतिवादी मेघराज जोशी भएको २०६७—CR-०३८९ को भ्रष्टाचार (न.प्र.प) मुद्दामा सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६८।४।२२ मा भएको फैसलाको प्रतिलिपि पेश गरी पुनः प्रमाणीकरण गरीनु पर्छ भनी प्रस्तुत हुन आएको बहसका सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रतिवादी शिवहरी पौडेल भएको मुद्दामा निज कार्यरत संस्था नेपाल बैंक लिमिटेड, केन्द्रिय कार्यालय बाट प्रमाणीकरणको लागी लेखिएको पत्रको आधारमा पुनः प्रमाणीकरण भएको अवस्था देखिन्छ भने प्रतिवादी मेघराज जोशी भएको मुद्दामा पहिलो पटक प्रतिवादीको माग बमोजिम पुनः प्रमाणीकरण भै आएको आधारमा फैसला भएको देखिन्छ । यी प्रतिवादीले विवादमा आएको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र सद्दे हो भनी निवेदन साथ पेश गरेको प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा २०६९।४।२८ मा पुनः प्रमाणीकरण गर्ने आदेश भएको र सो आदेशानुसार पुनःप्रमाणीकरण हुँदा समेत “यह अनुक्रमांक माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीके जनपद वाराणसी में अनुदानित नही हैं ” भनी उल्लेख भै आएको मिसिल संलग्न उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमीको च.नं.१६७ मिति २०६९।१०।१९ को पत्र साथ प्रमाणीकरणबाट देखिन्छ । प्रतिवादी पक्षबाट आज निवेदन साथ पेश गरेको प्रमाण कुनै आधिकारिक निकायबाट माग भै आएको नभै प्रतिवादीले निजी तवरबाट ल्याएको प्रमाणका सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट भएको उल्लेखित फैसलाहरूको आधारमा पुनः

प्रमाणीकरण हुनुपर्छ भन्ने प्रतिवादी पक्षको निवेदन माग तथा बहस जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन ।

तसर्थ, विवादमा आएको प्रतिवादीका नाउँको प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा सो प्रमाणपत्र जारी गर्ने आधिकारीक संस्थाबाट भएको प्रमाणीकरण व्यहोरामा प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको अनुक्रमांक, परीक्षा वर्ष १९९५ मा अनुदानित नै नभएको भन्ने उल्लेख भएको देखिएकोले ती विवादीत प्रमाणपत्र नक्कली नै रहेको मान्नु पर्ने अवस्था देखियो ।

प्रतिवादी उपर साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) अनुसार दुवै ऐनको सजायको माग दावी लिएको देखिन्छ । कसूर हुँदाका वखत प्रचलनमा रहेको कानून बमोजिम सजाय हुने व्यवस्था नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा २४(४) ले गरेको र विवादमा आएको शैक्षिक योग्यताको प्रमाण पत्र सन् १९९५ को भन्ने देखिएको र सो प्रमाणपत्र ना.सु तहमा बढुवा हुन बढुवा समितिमा पेश गरेको हुँ भन्ने बयानमा उल्लेख गरेको र निज २०५५ सालमा नै ना.सु.मा बढुवा भएको भन्ने देखिँदा प्रस्तुत विवादमा साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ नै आकर्षित हुने देखियो । तत्सम्बन्धमा हेर्दा साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ मा कुनै व्यक्तिले राष्ट्रसेवकको ओहदा पाउने वा सो ओहदामा बहाल रहने उद्देश्यले शिक्षा सम्बन्धी कुनै योग्यता, नाम, तीनपुस्ते, उमेर, जात, थर, वतन, नागरिकता वा अयोग्यता ढाँटेमा निजलाई कसूरको मात्रा अनुसार २ वर्ष देखि ६ वर्ष सम्म कैद वा जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ भन्ने र दफा २९(२) मा परिच्छेद २ अन्तर्गत सजाय हुने कसूरको सम्बन्धमा जरिवाना तोक्दा जरिवानाको माथिल्लो हद रु.५०००।- (पाँच हजार) हुनेछ भन्ने व्यवस्था भएको देखिन्छ । प्रतिवादी ना.सु.पदमा रहँदाको अवस्थामा राष्ट्रसेवक भएको कुरामा विवाद छैन ।

यसरी प्रमाणपत्रको अभिलेख राख्ने आधिकारिक निकायबाटै विवादित प्रमाणपत्र सही हो भनी प्रमाणीकरण हुन नसकेको व्यहोरालाई अन्यथा हो भन्ने अवस्था नभएकोले नक्कली प्रमाणपत्र पेश गरी प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेले तत्काल प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को कसूर गरेको ठहर्छ । सो ठहर्नाले निजलाई सोही ऐनको दफा १२ र २९(२) बमोजिम रु.५००।- (पाँच सय रुपैयाँ)

जरिबाना हुन्छ भन्ने विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७०।२।२३ को फैसला।

मैले अनुसन्धानको क्रममा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग र सम्मानित विशेष अदालतमा पनि बयान गर्दा स्पष्टतः उल्लिखित इन्टरमेडियटको अनुक्रमाक ३११०८९४ को प्रमाणपत्र मैले सन् १९९४ मा भारतको वाराणसी स्थित माध्यमिक शिक्षा परिषद् उत्तरप्रदेशको बोर्डबाट वार्षिक परीक्षा फर्म समेत भरी राजकीय क्यान्स कलेज वाराणसी केन्द्रबाट प्राइभेट परीक्षा दिएको र सोही बमोजिम १९९५ मा उत्तिर्ण भएको हो । सो विषयमा के कुन कारणबाट अन्यथा पत्राचार भयो सम्मानित अदालतबाटै बुझी पाउन आग्रह गरी बयान गरेको छु । तर म प्रति विशेष पूर्वाग्रह राखेर उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् मार्फत नै पुनः बुझेको भन्ने उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमीको मिति २०६९।१०।१९ च.नं. १६७ को पत्र साथ उल्लिखित कथित उक्त वाराणसीको पत्राङ्क १०,००० सन् ०१।०१।२०१३ लाई नै भर गरी पुनरावेदकले दिएको निवेदन बमोजिम उक्त वाराणसीको पत्राङ्क १०,००० सन् ०१।०१।२०१३ भन्दा पछि पुनरावेदकले यो कलेजमा गै माग गरी प्राप्त गरेको सन् २७।४।२०१३ को पत्र र सो पत्रसाथ प्रेषित प्रमाणहरूले उक्त वाराणसीको अभिलेखमा अंकित है यसके पूर्व मे कार्यालयद्वारा भेजे गए पत्राङ्क संख्या ८५७३ सन् १५।११।२०११ लिपिकिय त्रुटिबस त्रुटिपूर्ण हो गया है भनी उल्लेख भएको व्यहोराको पत्र र प्रमाण पत्रहरू सम्मानित अदालतमा पेश गरी सोही बमोजिम इन्टरनेटमा समेत राखिएको र सो व्यहोरा उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् समेत प्रेषित गरिएकोले सो व्यहोरा बुझी पाउँ भनी निवेदन गर्दा गर्दै सो प्रमाण बुझ्न इन्कार गरी हुन गएको विशेष अदालतको फैसला अ.बं. १८४क, १८५ नं. विशेष अदालत ऐन, ०५९ को दफा ७(क) समेत प्रतिकूल भै हरहालतमा बदर भागी छ ।

सम्मानित विशेष अदालत समक्ष आधिकारीक निकायबाट लेखिएको मिति २७।४।२०१३ अर्थात ०७०।१।१३ को पत्रको सत्यापन सम्बन्धमा केही बुझिएको छैन । मिति २०६९।४।२८ को आदेशले तत्सम्बन्धमा बुझिएको आभाष फैसलाबाट मिल्ने भए पनि अधिको आदेशले पछिको प्रमाण बुझिने अवस्था हुँदैन । नत एकपटक बुझिएकाले फेरी बुझ्न नमिल्ने भन्ने मापदण्ड बनाउन नै मिल्दैन । शंकाको सुविधा अभियुक्तले पाउनुका अतिरिक्त दोषी करार नभए सम्म निर्दोषको

व्यवहार गर्नु पर्ने नेपालको अन्तरिम संविधान ०६३ को धरा २४(५) प्रतिकूल फैसला हुन गएको छ ।

निजी तवरबाट संकलित गरी ल्याएको निर्दोषिताको प्रमाण पत्रलाई अदालतको आदेशानुसार पुनः प्रमाणीकरण गर्न पठाएर नै शिवहरि पौडेल र मेघराज जोशीको मुद्दामा सो तथ्य प्रष्ट हुने नै छ । प्रस्तुत मुद्दामा उपरोक्तानुसार गरिएन । कानूनको असमान प्रयोग भएको छ । पक्षको माग बमोजिम अदालतबाट पुनः प्रमाणीकरणको आदेश भएकोमा सोलाई अन्यथा भनी कार्यालयबाट पठाएको र पहिलो पटक बुझिएको भन्ने जस्ता विशेषण जोडी प्रमाण बुझ्न इन्कार गरिएकोमा उक्त नजिरहरूकै प्रतिकूल छ ।

फैसला त्रुटिपूर्ण छ । मैले अभियोग दावी बमोजिमको नक्कली प्रमाणपत्र ल्याई बढुवा लिएको होइन । नक्कली प्रमाणपत्र लिएको नै होइन । प्राइभेट परीक्षार्थीको रूपमा फर्म भरी सोही बमोजिम अध्ययन गरी अफिसमा विदा लिई भारतको परीक्षा केन्द्रमा नै गै परीक्षा दिई परीक्षामा उत्तिर्ण भै प्राप्त प्रमाणपत्रहरू नक्कली हुनै सक्दैन । मेरो शैक्षिक प्रमाणपत्रहरू सक्कली नै हुन् । यस अवस्थामा विना आधार कारण प्रमाणले पुष्टि नगरेको विषयलाई पूर्वाग्रही इर्ष्याको आधारमा परेको उजुरीलाई विश्लेषण नगरी दायर भएको झूठा अभियोग बमोजिम ठहर गरी भएको फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ नं. समेत विपरीत भै हरहालतमा बदर भागी छ ।

यस विवादमा मैले नेपालबाट एस.एल.सी. परीक्षा ०३८ सालमा उत्तिर्ण गरेको छु । सो कुरामा विवाद छैन । अध्ययनको क्रममा सन् १९९४ मा भारतको वाराणसी स्थित माध्यमिक शिक्षा परिषद् उत्तरप्रदेशको बोर्डबाट वार्षिक परीक्षा फर्म समेत भरी राजकीय क्युन्स कलेज वाराणसी केन्द्रबाट प्राइभेट परीक्षा दिएको र सोही बमोजिम १९९५ मा उत्तिर्ण भएको हो । सो कुरा मैले पेश गरेको इन्टरमिडियटको अनुक्रमाङ्क ४११०८९४ को प्रमाणपत्रले प्रष्ट गरेको छ । सो प्रमाणपत्रलाई साविकमा नेपालको उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषदले Equivalent समकक्षी प्रमाणपत्रको मान्यता समेत दिएको छ । यसरी आफैले फर्म भरी आफू कार्यरत कार्यालयमा विदा समेत लिई परीक्षा केन्द्रमा उपस्थित भै तोकिएको विधि पुरा गरी प्राप्त प्रमाणपत्र नक्कली हुने अवस्थै हुँदैन । वास्तवमा विशेष अदालतबाट मैले पेश गरेको इन्टरमिडियटको अनुक्रमाङ्क ३११०८९४ को प्रमाणपत्र अध्ययन गरी परीक्षा

दिई लिएको हो होइन ? उत्तिर्ण भएको हो होइन ? भनी सम्मानित अदालत मार्फत नै सोधिएको भए दुधको दुध र पानीको पानी हुनेमा अनुमानको भरमा पछि खण्डित समेत भैसकेको उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषदबाट आएको पत्राचारलाई नै आधार मानी बुझ्न पर्ने प्रमाण नबुझी बुझ्न नहुने प्रमाण बुझी हुन गएको फैसला प्रमाण ऐन २०३१ को दफा ३, ५४, अ.बं. १८४क, १८५ नं. समेत विपरीत भै हरहालतमा बदर भागी छ ।

मालई १० वर्षे द्वन्दकालमा पटक पटक आक्रमण गरिएको थियो । मलाई आर्थिक चन्दा देउ भनी वारम्बार चन्दा तोक्ने र ठेक्ने काम पनि भयो । मलाई लामो समय अपहरण गरी ज्यानको नै धावा बोली शरीरिक र मानसिक यातना समेत दिइयो । सामाजिक कार्यकर्ता एवं राजनैतिक दलको प्रयासको कारण सो अपहरणको यातनाबाट उम्किन सफल भएको छु । म जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा रहेको कर्मचारी भएकोले सुराकी गरेको भनी विशेष पूर्वाग्रह राखियो । ०६२/०६३ को आन्दोलन पश्चात पनि सोही पूर्व पूर्वाग्रहलाई निरन्तरता दिई म प्रति विशेष उजुरी परेको र त्यस्तो पूर्वाग्रही उजुरीको आधारमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगकमा कर्मचारी र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषदका कर्मचारीको मिलोमतोका कारण मलाई फसाइएको हो भन्ने व्यहोरा सविनय साथ निवेदन समेत गर्दछु ।

पुनरावेदक मिति २०३८।१।२ मा टाइपिस्ट मुखिया पदमा अस्थायी नियुक्ती पाई मिति २०४०।११।३ मा मुखिया पदमा स्थायी भै जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पदस्थापन भएको ०४३।१२।२६ मा खरिदार पदमा, ०५५।९।२६ मा नासु पदमा बढुवा भएकोमा उजुरी परी मेरो बढुवा नै बदर भएकोमा मैले पुनः सर्वोच्च अदालतमा रिट दायर गरी सो रिटमा भएको आदेशले मेरो बढुवा बदर गर्ने निर्णय नै बदर गरी मेरो बढुवा सदर गरे अनुरूपम मिति २०५८।५।१२ मा बढुवा पाएको र सो समयदेखि निरन्तर आजसम्म निजामती सेवा मार्फत देश र जनताको सेवामा समर्पित कर्मचारीलाई जीवनको उत्तारार्धमा यती लामो समय राष्ट्रलाई योगदान गरी सकेको अवस्थामा भ्रष्टाचारको अभियोग लगाई कारवाही गरिनु यो भन्दा दुखद घटना हुनै सक्दैन । भएको फैसलाले न्यायको मान्य सिद्धान्त र न्यायिक विवेक प्रयोग गर्न नसकेको हुँदा सो फैसला अनिवार्यता बदर भागी छ ।

मेरो बढुवा सर्वोच्च अदालतले फैसलाको भएको हो यस विवादमा मैले प्राप्त गरेको इन्टरमिडियटको प्रमाणपत्र नक्कली होइन सक्कली नै हो । त्यस माथि सो

प्रमाणपत्र प्रयोग गरी म बहुवा भएको पनि होइन । म बहुवा हुँदा एस.एल.सी. परीक्षाको प्रमाणपत्र र सेवा अवधिको आधारमा नै बहुवा भएको हुँ । सो बहुवाको फाइल झिकाई हेरिएमा इन्टरमिडियट तहको प्रमाणपत्र प्रयोग नगरिएको प्रष्ट छ । यस अवस्थामा भ्रष्टाचार भएको भन्न कदापी मिल्दैन । त्यस माथि मेरो बहुवा उपर परेको उजुरी बमोजिम मेरो बहुवा बदर भै भिमलाल आचार्यको बहुवा भएकोमा सो उपर पुनरावेदकले श्री सर्वोच्च अदालतमा ०५६ को ३९९६ को रिट दायर गरेकोमा सो रिटमा मिति २०५८।३।२२ मा मेरो बहुवा नै सदर गरी भिमलाल आचार्यलाई बहुवा गरेको बदर भएबाट पुनरावेदकको नासु पदमा बहुवा सम्भव भएको हो । यसरी पुनरावेदकको बहुवा सर्वोच्च अदालतको फैसला बमोजिम हुन गएको हुँदा सो फैसला विपरीतको विशेष अदालत काठमाडौंको फैसला कायम रहन नसक्ने भै हरहालतमा बदर भागी छ ।

विशेष अदालतबाट भएको फैसला हेर्दा अभियोगमा आधारित देखिन्छ । एका तर्फ फैसलाको प्रकरणहरूमा मैले पेश गरेको प्रमाणपत्रलाई अन्यथा भन्न सकेको छैन भने अर्का तर्फ अभियोग बमोजिम कथित उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषदको पूर्वाग्रही पत्रलाई नै आधार मानी पुनरावेदकले पेश गरेको प्रमाणपत्रको विश्लेषण नै नगरी न्यायिक मन विपरीत गरी फैसला गरेको देखिन्छ । निर्णय गर्ने पदाधिकारीले न्यायका मान्य सिद्धान्त, न्यायिक विवेकको भरपुर प्रयोग गरी इन्साफ गरिनु पर्दछ । यस विवादमा न्यायमूर्तिहरूबाट मेरो प्रमाणपत्रको बारेमा वास्तविकता के हो भन्ने कुरा नै नपगेली न्यायिक विवेक प्रयोग नगरी फैसला भएकोले सो फैसला न्यायिक मन र ने.का.प.०४१ पृष्ठ ७६२ विपरीत भै हरहालतमा बदर भागी छ ।

भ्रष्टाचार हुन वदनियत तत्वको समावेश अनिवार्य मानिन्छ । मैले के वदनियत राखी के काम गरेको हो भएको फैसलाले खुलाउन सकेको छैन । मेरो सेवाको कारण वा कार्यक्षमताको कारण राज्यलाई यस्तो हानी हुन गएको भन्ने भनाइको अभियोग र सोही बमोजिमको फैसला ठहर पनि देखिदैन । मेरो कार्यक्षमताको कारण राज्यलाई असर नपरेको र मैले कुनै वदनियत राखी आर्थिक फाइदा लिई काम गरेको पनि नदेखिएको अवस्थामा हुन गएको फैसला साविकको भ्रष्टाचार निवारण ऐन ०१७ एवं भ्रष्टाचार निवारण ऐन, ०५९ को अभियोजनमा उल्लेख भएको कानून नै प्रतिकूल भै हरहालतमा बदर भागी छ ।

भ्रष्टाचार सम्बन्धी मुद्दा गम्भिर फौजदारी कसूरको विवाद हो भन्नेमा विवाद छैन । सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, ०४९ ले यो मुद्दा सरकार वादी मुद्दाको रूपमा चलेको छ । यस मुद्दाको एउटा पक्ष वादी स्वयंले अभियोजन गरेको र पुनरावेदक प्रतिवादीलाई आफ्नो नियन्त्रण, प्रभाव र निगरानीमा राज्यको सबै साधन श्रोत समेत उपभोग गरी अनुसन्धान गरी अदालत समक्ष अभियोजन गरेको छ । यो अभियोजनमा सन्देहका प्रस्तुत छिद्रहरु रहेको र ती छिद्रहरुको निराकरण विना नै ठहर फैसला भएको छ । प्रमाण ऐन, ०३१ को दफा २५ का आधारमा शंकारहित तवरले वादीले अभियोजन पुष्टि गर्ने पर्दछ । यस विवादमा मैले पेश गरेको प्रमाणपत्रको अतिरिक्त सन् २७।४।२०१३ को माध्यमिक शिक्षा परिषद वाराणसीको पत्रले मलाई अभियोजनमा आधार लिएको कथित नक्कली प्रमाणपत्रको रूपमा चित्रण गरिएको पत्राङ्क ५८०३ दिनांक ३१।११।२०११ र पत्राङ्क ८५७३ दिनाङ्क १५।११।२०११ का पत्रलाई संदेहको घेरामा राखिएको छ । यस्तो अवस्थामा अभियोग दावी पुष्टि भएको कदापी मान्न मिल्दैन । शंकाको सुविधा अभियुक्तलाई जान्छ भन्ने लामो फौजदारी सम्बन्धी मान्यता सिद्धान्त र बरु सय अपराधी छुट्टुन एक निरपराधीले सजाय नपाओस भन्ने मान्यतालाई खण्डित गरेको फैसला हरहालतमा बदर भागी छ । प्रमाणपत्र सक्कली हो भन्ने वस्तुतथ्य मिति २७।४।२०१३ को पत्र र नेटमा राखिएको विवरणले स्पष्ट गर्दा गर्दै पनि कसूरमा गडाउ गरेको हरहालतमा बदरयोग्य रहेको छ ।

तसर्थ माथि लेखिए बमोजिम मैले कुनै वदनियत राखी काम नगरेको प्राइभेट परीक्षार्थीको रूपमा फर्म भरी परीक्षा दिई उत्तिर्ण गरेको, मैले कहाँ फर्म भरी कसरी परीक्षा दिएको कुरा बयानमा प्रष्ट उल्लेख गरेको जुन निकायले मेरो प्रमाणपत्र नक्कली हो भनी लेखि पठाएको भनेको हो सोही निकायले मलाई दिएको पत्रमा पूर्व लेखेको पत्र त्रुटिवस लेखिएको भनी त्रुटि सच्याई सकेको, मैले कुनै भ्रष्टाचार गरी प्रमाणपत्र नलिएको, बुझ्न पर्ने प्रमाण नबुझिएको र बुझ्न नुहने प्रमाण बुझी इन्साफ भएको, अभिलेख अदालतले प्रमाण बुझ्न इन्कार गर्ने कानून नरहेको, वादी पुष्टि पनि नभएको, शंकाको सुविधा अभियुक्तले पाउने व्यवस्था रहेको समान स्थितिका मुद्दामा पुनः प्रमाणीकरण गरी मिति २७।४।२०१३ को पत्रको आधिकारिकता समेत उल्लिखित मुद्दाहरुमा जस्तै पुनः बुझी सोही आधारमा उक्त फैसला बदर गरी झुट्टा

दावीबाट उन्मुक्ति पाई सफाई पाई न्याय पाउन सादर अनुरोध गर्दछु भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेको यस अदालतमा दिएको पुनरावेदनपत्र ।

नियम बमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन सहितको मिसिल अध्ययन गरियो ।

पुनरावेदक तर्फबाट मुकरर हुनु भएका विद्वान कानून व्यवसायीहरू अधिवक्ता विजयप्रसाद मिश्र, नवराज तिमिल्सेना र धर्मराज भुषालले यस मुद्दामा विशेष अदालत काठमाडौंले मिति २०७०।२।२३ मा फैसला गर्दा प्रस्तुत मुद्दाको तथ्य, कानून र प्रतिपादित नजिर तथा न्यायका मान्य सिद्धान्त अवलम्बन नगरिएको, पुनरावेदकले कुनै मनशाययुक्त फौजदारी कसूर नगरेको, इन्टरमिडियट परीक्षा उत्तीर्ण गरी पेश भएको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र सद्दे साँचो/सक्कली भए रहेको तथा निजले प्रतिकूल अवस्थामा समेत लगातार गरेको राष्ट्रसेवाको कदर स्वरूप समेत भ्रष्टाचार जस्तो संगिन आरोपपत्रबाट सफाई दिई न्याय होस भनी आज यस इजलास समक्ष गर्नु भएको बहस सुनियो ।

अब विशेष अदालत काठमाडौंले गरेको निर्णय मिलेको छ छैन र पुनरावेदकको जिकिर पुग्ने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने भयो ।

यसमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीका नायव सुब्बा हरिप्रसाद दमासेले माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेश वाराणसी, भारतबाट अनुक्रमांक ३११०८९४ बाट सन् १९९५ मा इन्टरमीडियट परीक्षा उत्तीर्ण गरेको भनिएका शैक्षिक प्रमाणपत्रहरू आयोगबाट उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुर मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेश वाराणसीमा प्रमाणीकरणको लागि पठाउँदा परीक्षा इन्टरमिडियट, वर्ष १९९५, अनुक्रमांक ३११०८९४ “क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी में अनुदानित नहीं है” भनी लेखिआएको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरको प.सं. ०६७/६८, च.नं. ३३९८ मिति २०६८।१।२६ को पत्रसाथ आयोगमा प्राप्त हुन आएबाट निजको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र झुट्टा देखिन आयो । बयानको सन्दर्भमा निजले पुनः प्रमाणिकरण गरीपाउँ भनी अनुरोध गरेकोले यस आयोगको च.नं.३६०/शै.प्र./०६८।६९ मिति ०६८।७।६ मा उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, सानोठिमीलाई लेखि पठाएकोमा माध्यमिक शिक्षा परिषद,

क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसीको पत्रांक-मा.शि.प./ क्षे.का.वा/ इन्टर/ अभिलेख/ सत्यापन ८५७३ वाराणसीको दिनांक १५/११/२०११ को पत्रसाथ संलग्न विवरण अनुसार निज हरिप्रसाद दमासेको सन् १९९५ मा क्र.सं. ३११०८९४ लाई "क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसी मे अनुदानित नहीं है" भनी पुनः उल्लेख भै आएको व्यहोराको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरको च.नं.१२४ मिति २०६८।८।१९ को पत्रद्वारा आयोगमा प्राप्त भएको अवस्था रहेको छ । यसैगरी निजले माध्यमिक शिक्षा परिषद, वाराणसीबाट प्रमाणीकरण हेरी प्रमाणपत्रमा सनाखत समेत गरि दिएको र उक्त प्रमाणको प्रयोग गरी बढुवा समेत पाएको देखिन्छ । अतः निज हरिप्रसाद दमासे जिल्ला प्रशासन कार्यालय अर्घाखाँचीमा कार्यरत भै लाभ तथा सुविधा लिने उद्देश्यले झुठ्ठा शैक्षिक प्रमाणपत्र पेश गरी नायव सुब्बा पदमा बढुवा समेत भैसकेको हुँदा निजले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ (१) अनुसारको कसूर गरेको देखिँदा निजलाई साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२, २९ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ (१) बमोजिम सजाय गरीपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालत काठमाडौँमा प्रतिवादी विरुद्ध आरोपपत्र दायर भएकोमा सो पुग्ने ठहराई प्रतिवादीलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र २९(२) बमोजिम रु. ५००।- जरिवाना हुने गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट भएको फैसलामा चित्त नबुझाई मूलतः आफ्नो प्रमाणपत्र सम्बन्धित निकायबाटै प्राप्त गरेको सद्दे साँचो व्यहोराको रहेको भनी विशेष अदालतमा निवेदनसाथ पेश गरेको लिखत व्यहोराबाट स्पष्ट हुँदाहुँदै विशेष अदालत आफैँले सम्बन्धित निकायसंग सम्पर्क गरी प्रमाणपत्रको वास्तविकताको एकीन गर्नु पर्नेमा अनुसन्धानका क्रममा प्रमाण संकलन गर्ने निकाय मार्फत नै तत्सम्बन्धमा बुझ्ने काम भै सो आधारमा मलाई दोषी ठहराएको मिलेन भन्ने नै पुनरावेदकको मूल पुनरावेदन जिकिर देखिन्छ ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादीले अनुसन्धानको क्रममा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा र यस अदालतमा गरेको बयानमा आरोपित कसूरमा इन्कार रही मैले इ.स. १९९४ मा राजकीय क्वीन्स कलेज वाराणसीबाट प्राइभेट रूपमा फाराम भरी आई.ए. को परीक्षामा सम्मिलित हुन अफिसबाट बिदा लिई सो परीक्षामा सम्मिलित भै इ.स. १९९५ मा परीक्षा उत्तिर्ण गरी माध्यमिक शिक्षा परिषद उत्तरप्रदेशबाट मैले आफ्नो सक्कली प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको हुँ । मेरो उक्त प्रमाणपत्र

सकली हो, नकली होइन । मैले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा निवेदनसाथ पेश गरेको सर्टिफिकेट सिधै सम्बन्धित निकायबाट पुनः प्रमाणीकरण गरी पाउँ भनी बयान गरेको । यस अदालतको आदेशानुसार प्रतिवादीको विवादित शैक्षिक प्रमाणपत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी, भक्तपुर मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद्, उत्तरप्रदेश, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसीमा पुनः प्रमाणीकरणको लागि पठाईएकोमा सो परिषदको पत्रांक सत्यापन १०,००० दिनांक ०१/१/२०१३ को प्रमाणीकरण विवरणको बोर्ड अभिलेख सत्यापन महलमा निज प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेका सम्बन्धमा “यह अनुक्रमांक माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीके जनपद वाराणसी में अनुदानित नही है” भन्ने उल्लेख भएको पत्रको प्रतिलिपि समेत उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी, भक्तपुरको च.नं.आ.१६७ मिति २०६९।१०।१९ को पत्र साथ प्राप्त भै मिसिल सामेल रहेको देखिन्छ ।

म निवेदक आफैं उक्त कार्यालयमा गै प्रतिलिपि माग गर्दा सन् २७।४।२०१३ मा मलाई उपलब्ध गराएको प्रमाणपत्रबाट म उत्तिर्ण रहेको प्रष्ट हुँदा उक्त प्रमाणपत्र प्रमाण लगाई सो सम्बन्धमा सम्मानित अदालतबाटै उच्चमाध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमी र सम्बन्धित निकायलाई समेत बुझी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीले निवेदन पेश गरेको र सो सम्बन्धमा प्रतिवादीका कानून व्यवसायीबाट बहसको सिलसिलामा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकार प्रत्यर्थी प्रतिवादी शिवहरी पौडेल भएको सम्वत २०६२ सालको फौ.पु.नं.३३२८ को भ्रष्टाचार मुद्दामा सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६६।११।१४ मा भएको फैसलाको प्रतिलिपि र पुनरावेदक वादी नेपाल सरकार प्रत्यर्थी प्रतिवादी मेघराज जोशी भएको २०६७—CR-०३८९ को भ्रष्टाचार (न.प्र.प) मुद्दामा सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६८।४।२२ मा भएको फैसलाको प्रतिलिपि पेश गरी पुनः प्रमाणीकरण गरीनु पर्छ भनी प्रस्तुत हुन आएको बहसका सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रतिवादी शिवहरी पौडेल भएको मुद्दामा निज कार्यरत संस्था नेपाल बैंक लिमिटेड, केन्द्रिय कार्यालय बाट प्रमाणीकरणको लागी लेखिएको पत्रको आधारमा पुनः प्रमाणीकरण भएको अवस्था देखिन्छ भने प्रतिवादी मेघराज जोशी भएको मुद्दामा पहिलो पटक प्रतिवादीको माग बमोजिम पुनः प्रमाणीकरण भै आएको आधारमा फैसला भएको देखिन्छ । यी प्रतिवादीले विवादमा आएको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र सद्दे हो भनी निवेदन साथ पेश गरेको प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा २०६९।४।२८ मा पुनः प्रमाणीकरण गर्ने

आदेश भएको र सो आदेशानुसार पुनःप्रमाणीकरण हुँदा समेत “यह अनुक्रमांक माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीके जनपद वाराणसी में अनुदानित नही हैं ” भनी उल्लेख भै आएको मिसिल संलग्न उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् सानोठिमीको च.नं.१६७ मिति २०६९।१०।१९ को पत्र साथ प्रमाणीकरणबाट देखिन्छ । प्रतिवादी पक्षबाट आज निवेदन साथ पेश गरेको प्रमाण कुनै आधिकारिक निकायबाट माग भै आएको नभै प्रतिवादीले निजी तवरबाट ल्याएको प्रमाणका सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट भएको उल्लेखित फैसलाहरूको आधारमा पुनः प्रमाणीकरण हुनुपर्छ भन्ने प्रतिवादी पक्षको निवेदन माग तथा बहस जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन । तसर्थ, विवादमा आएको प्रतिवादीका नाउँको प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा सो प्रमाणपत्र जारी गर्ने आधिकारीक संस्थाबाट भएको प्रमाणीकरण व्यहोरामा प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको अनुक्रमांक, परीक्षा वर्ष १९९५ मा अनुदानित नै नभएको भन्ने उल्लेख भएको देखिएकोले ती विवादीत प्रमाणपत्र नक्कली नै रहेको मान्नु पर्ने अवस्था देखियो ।

प्रतिवादी उपर साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) अनुसार दुवै ऐनको सजायको माग दावी लिएको देखिन्छ । कसूर हुँदाका वखत प्रचलनमा रहेको कानून बमोजिम सजाय हुने व्यवस्था नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा २४(४) ले गरेको र विवादमा आएको शैक्षिक योग्यताको प्रमाण पत्र सन् १९९५ को भन्ने देखिएको र सो प्रमाणपत्र ना.सु तहमा बढुवा हुन बढुवा समितिमा पेश गरेको हुँ भन्ने बयानमा उल्लेख गरेको र निज २०५५ सालमा नै ना.सु.मा बढुवा भएको भन्ने देखिँदा प्रस्तुत विवादमा साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ नै आकर्षित हुने देखियो । तत्सम्बन्धमा हेर्दा साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ मा कुनै व्यक्तिले राष्ट्रसेवकको ओहदा पाउने वा सो ओहदामा बहाल रहने उद्देश्यले शिक्षा सम्बन्धी कुनै योग्यता, नाम, तीनपुस्ते, उमेर, जात, थर, वतन, नागरिकता वा अयोग्यता ढाँटेमा निजलाई कसूरको मात्रा अनुसार २ वर्ष देखि ६ वर्ष सम्म कैद वा जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ भन्ने र दफा २९(२) मा परिच्छेद २ अन्तर्गत सजाय हुने कसूरको सम्बन्धमा जरिवाना तोक्दा जरिवानाको माथिल्लो हद रु.५०००।- (पाँच हजार) हुनेछ भन्ने व्यवस्था भएको देखिन्छ । प्रतिवादी ना.सु.पदमा रहँदाको अवस्थामा राष्ट्रसेवक भएको कुरामा विवाद छैन । यसरी प्रमाणपत्रको अभिलेख राखे

आधिकारिक निकायबाटै विवादित प्रमाणपत्र सही हो भनी प्रमाणीकरण हुन नसकेको व्यहोरालाई अन्यथा हो भन्ने अवस्था नभएकोले नक्कली प्रमाणपत्र पेश गरी प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेले तत्काल प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को कसूर गरेको ठहर्छ । सो ठहर्नाले निजलाई सोही ऐनको दफा १२ र २९(२) बमोजिम रु.५००।- (पाँच सय रुपैयाँ) जरिवाना हुन्छ भन्ने विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७०।२।२३ को फैसला ।

आफूले निवेदनसाथ पेश गरेको प्रमाणपत्र सद्दे साँचो व्यहोराको भएकोले त्यसले मान्यता पाउनु पर्ने भन्ने पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर छ तर अनुसन्धान अधिकारीले संकलन गरेको प्रमाणहरूबाट पुनरावेदकको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र सद्दे व्यहोराको नरहेको कुरा देखिन आएको अवस्थामा पुनरावेदकको यो जिकिर आफैंमा प्रतिवादीले आरोपपत्रबाट सफाई पाउने पर्याप्त आधार हुन सक्तैन । यसमा पुनरावेदक र आरोपकर्ताको अभिकथन र प्रमाण मध्ये कसले मान्यता पाउने भन्ने सन्दर्भमा हेर्दा पुनरावेदकको भन्दा आरोपकर्ताको कथन र प्रमाण विश्वसनीय मान्नु पर्ने हुन्छ । आरोपकर्ता भनेको कानूनी व्यक्ति हो । निजले कसैप्रति पूर्वाग्रह नराखी आफ्नो कानूनी कर्तव्य पूरा गर्ने कुराको प्रारम्भिक अनुमान गर्नु पर्ने कानूनी र न्यायिक संरचनाको बल निजलाई प्राप्त भएको हुन्छ जुन कुरा पुनरावेदकलाई प्राप्त भएको हुँदैन । पुनरावेदकको पक्षमा रहने निर्दोषिताको अनुमान र फौजदारी मुद्दामा अभियुक्तको कसूर प्रमाणित गर्ने भार जस्ता कानूनी प्रावधानसंग यसलाई जोड्न मिल्दैन । पहिलो अवस्थामा अभियोजक र प्रतिवादीको प्रमाण बाझिएमा के आधारमा कसले पेश गरेको प्रमाणलाई विश्वसनीय मान्नु पर्ने भन्ने कुराको निरोपणको प्रश्न विद्यमान रहन्छ भने दोश्रोमा त्यो प्रमाणले अभियुक्तको निर्दोषिताको अनुमानलाई विस्थापित गर्न सके नसकेको र वादीले अभियुक्तको कसूरलाई शंकारहित तवरबाट प्रमाणित गर्न सके नसकेको भन्ने कुराको निरोपणको प्रश्न रहन्छ । अतः अनुसन्धानकर्ताले प्रमाण संकलन गरेको निकाय मार्फत आएको प्रमाणलाई आधार बनाउन मिल्दैन भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन ।

त्यसमा पनि यी पुनरावेदकले मौकामा गरेको बयानको जवाफ ३६ मा ...कर्मचारी प्रति प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त अवलोकन नै नगरी, निलम्बनमा राखिएको र प्रमाणीकरणको लागि पठाइएको पत्रमा निर्दिष्ट ढाँचाको फारम अनुसार विवरण प्रमाणीत भै नआएको परिप्रेक्ष्यमा पुनः नियमानुसार प्रमाणीकरण गरी पाउन...

र निजले विशेष अदालतमा गरेको बयानको जवाफ १४ मा मेरो साक्षी छैन । प्रमाणको हकमा मैले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धानमा निवेदन साथ पेश गरेको सर्टिफिकेट यसै अदालतबाट सिधै सोही निकाय बुझ्ने आदेश भै उक्त सर्टिफिकेट यसै अदालतबाट पुनः प्रमाणीकरण गरी पाउँ ... भन्ने माग गरेको सो बमोजिम नै विशेष अदालतबाट मिति २०६९।४।२८ ... सो विवरण मध्ये कुन सत्य हो जो जहाँ बुझ्नु पर्ने हो बुझी एकीन जवाफ पठाउनु भनी ३ वटै पत्रको प्रतिलिपि समेत साथै राखी उच्च माध्यमिक परिषद सानोठिमी भक्तपुरलाई लेखी पठाई जवाफ प्राप्त भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भनी उल्लेख भएको सो आदेश पुनरावेदककै माग बमोजिम भएको देखिन्छ । उक्त आदेशमा यी पुनरावेदकले मौकामा कुनै आपत्ति गर्नु भएको देखिंदैन । त्यसपछि निवेदकको पक्षमा फैसला नभए पछि मात्र यी निवेदकले प्रस्तुत विवाद खडा गरेकोलाई उचित मान्न मिलेन ।

जहाँ सम्म आफूले निवेदनसाथ पेश गरेको प्रमाणपत्र सद्दे साँचो व्यहोराको भएकोले त्यसले मान्यता पाउनु पर्ने भन्ने पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिरको सवाल छ विशेष अदालत, काठमाडौंले यस्तो मुद्दामा प्रमाणीकरणको विवादको निरोपणको लागि उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्बाटै यथार्थ बुझ्ने गरेको एउटा निरन्तरको परिपाटी नै बसको देखिन्छ । यस्तोमा आपराधिक दायित्वबाट बच्न यी प्रतिवादीले पछिबाट आफ्नो पहलकदमीमा कहिकतैबाट आफ्नो पक्षमा ल्याएको जवाफबाट सम्बन्धित माध्यमिक शिक्षा परिषदको जवाफ व्यहोरा अन्यथा हुने देखिंदैन । यसमा विशेष अदालतको आदेश बमोजिम क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीको पत्रांक सत्यापन १०,००० दिनांक ०१/१/२०१३ को प्रमाणीकरण विवरणको बोर्ड अभिलेख सत्यापन महलमा निज प्रतिवादी हरिप्रसाद दमासेका सम्बन्धमा “यह अनुक्रमांक माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय वाराणसीके जनपद वाराणसी में अनुदानित नही है” भन्ने उल्लेख भएको पत्रको प्रतिलिपि समेत उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी, भक्तपुरको च.नं.आ.१६७ मिति २०६९।१०।१९ को पत्र साथ पठाएको जवाफ पुनरावेदकको विपक्षमा किन गयो त्यसको सन्तोषजनक कारण पुनरावेदकबाट आउन सकेको छैन । यसरी एक विधिसम्मत निकायले आधिकारिक रूपमा पठाएको जवाफमा उल्लेख भएको कुरा ग्रहण नगरी पुनरावेदकले निजी तवरबाट पहल गरेर पठाउन लगाएको जवाफलाई भर गर्नु पर्ने अवस्था हुँदैन ।

प्रमाणपत्र सदे रहेकोले अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भन्ने बाहेक प्रतिवादीको अरू पुनरावेदन जिकिर नरहेको र उल्लिखित प्रमाणपत्र झूठा देखिएको हुँदा प्रतिवादीले साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को कसूर गरेको ठहराई उक्त ऐनको दफा १२ र २९(२) बमोजिम रु. ५००।- जरिवाना गरेको विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७०।२।२३ को फैसला मिलेकै देखिँदा उक्त फैसला सदर हुने ठहर्छ। आरोपपत्रबाट सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन। दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

म उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का

कम्प्यूटर: चन्द्रा तिमल्सेना

सम्बत् २०७२ साल असोज महिना १८ गते रोज २ शुभम्-----